

Hilpeys ja hirvittävyys vuorottelevat aikamiesten ystävyiden hiipussa elokuvassa *The Banshees of Inisherin*

Antti Selkokari (www.kulttuuritoimitus.fi 03.02.2023) ****

Irlantilaiselokuvat elävät nyt suuria hetkiä: **Martin McDonaghin** *The Banshees of Inisherin* on napsinut yhdeksän Oscar-ehdokkuutta.

Sen neljä päänäyttelijää saivat kukin oman ehdokkuutensa ja elokuva on ehdolla Oscar-palkintoon myös parhaasta alkuperäiskäsikirjoituksesta, leikkauksesta, musiikista, ohjauksesta ja parhaaksi elokuvaksikin.

Lisäksi on vielä **Colm Bairéadin** iirinkielinen *Hiljainen tyttö*, joka on saanut ehdokkuuksia ja palkintoja tasaiseen tahtiin vähemmän tunnetuilta festivaaleilta, kuten Taipeista ja Valladolidista. Oscar-ehdokkuutensa se sai parhaan kansainvälisen elokuvan kategoriassa.

Kauas länsi-irlantilaiselle saarelle vuonna 1923 kuuluu Irlannin sisällissodan jyrinää horisontin takaa. Näihin aikoihin sijoitettu *The Banshees of Inisherin* kertoo miesten ystävydestä tavalla, jossa on selittelemätöntä jylhyyttä.

Pikkuruisen maitotilan pitäjä Pádraic (**Colin Farrell**) on yleensä tullut päivittäin hakemaan parasta ystävänsä Colmia (**Brendan Gleeson**) oluelle publiin. Kaksikko eroaa toisistaan kuin yö ja päivä. Pádraic on proosallinen tollo, joka puhua pälpättää vaikka lantakikkareesta päivät pitkät, mutta Colm (Brendan Gleeson) ei muuta tahtoisikaan kuin aikaa ja rauhaa hautoa musiikkiaan, jota hän on jalostamassa mestarilliseksi uskomakseen viulusävellykseksi.

Saaren eristyneisyys on ajanut heidät kaveeraamaan.

Kun tulee päivä, jolloin Colm jää vain yksin kotiin polttelemaan vaivautumatta edes vastaamaan Pádraicin koputukseen, Pádraic pursuu ihmetystä, joka leviää koko saarelle: ”Ovatkohan pojat riidoissa, kun eivät enää käykään yhdessä kaljalla?”

Pádraicin Siobhán-siskolla (**Kerry Condon**), joka on veljeään fiksumpi, on heti antaa vastaus: ”Mitä jos hän ei enää vain pidä sinusta.”

Colmia tuntuu vaivaavan se, että hänestä Pádraic on tylsää seuraa. Colm jopa ilmoittaa, että ellei Pádraic jätä häntä rauhaan, hän silpoo itseltään viulunsoittosormet yhden kerrallaan. Konflikti Colmin kanssa pyyhkäisee tiehensä Pádraicin hyväluontoisuuden: loukkaantuneisuus muuttuu vihaksi, hyväntahtoisuus kaunaksi, myönteiset tunteet kostonhaluksi. Elokuvassa on kosolti mustan huumorin hetkiä kaveruuden kääntyessä toksiseksi mitteloiksi.

Hapantuvasta kaveruudesta kertovan tragikoomisen pintansa alla elokuvasta heijastuu ihmisen huoli siitä, mitä hänestä jää kuolemansa jälkeen jäljelle. Se näkyy kohtauksessa, jossa Colm julistaa, että ”kukaan ei muista ihmistä sen takia, että hän olisi ollut mukava, mutta **Mozartin** nimen tuntevat kaikki”.

”En minä ainakaan”, kuuluu Pádraicin välitön vastaus.

Kuviltaan elokuva on brittikuvaajien tämänhetkisen ässän, **Ben Davisin** huippuvarmaa työtä. Hän ja työryhmän muut jäsenet ovat saaneet aikaan elokuvan, joka on maalauksellisen kaunis katsella.

Saaren älykkäin, sivistynein ja myös sydämellisin ihminen on Pádraicin Siobhan-sisar (**Kerry Condon**), joka tuntee musiikin historian paremmin kuin omahyväinen Colm. Usein Coen-veljesten elokuvaan musiikkia säveltänyt **Carter Burwell** on tehnyt tähän folkahtavien sävyjen elokuväsävelmiä.

Elokuvan muuna musiikkina kuullaan vaikka mitä, muun muassa Bulgarian valtiontelevisiion naiskuoroa, jonka *Polegnala E Todora (Theodora Is Dozing)* -kappale sopii irlantilaismaisemiin aavemaisen hyvin. Dramaturgisesti tismalleen oikeisiin paikkoihin elokuva soittaa **Carl Orffin** ja **Johannes Brahmsin** vähemmän tunnettuja kappaleita.

Musiikilla on muutenkin tärkeä osa elokuvassa. Sen lisäksi, että musiikki motivoi Colmia hyljeksimään ystäväänsä, elokuväsäveltäjä Carter Burwell hyväksyi täysin näyttelijä Brendan Gleesonin halun soittaa viuluun itse. Gleeson on tietävästi etevä harrastajaviulisti.

Burwell löysi toiselle päähenkilölle Pádraicille musiikillisen luonnekuvan koluamalla animaatioelokuvien musiikkia, koska hän piti Farrellin esittämän Pádraicin hahmoa lapsellisena. Pádraicin loukkaantuneisuuden tunnetilaa hahmottamaan Burwell otti esiin pianonkaltaisen instrumentin, celestan, jolle tehdyssä muutaman sävelen teemassa voi kuulla Pádraicin mielen pohjalla tykyttävän ahdistuksen ystävän menetyksestä.

Koko jutussa on piirteitä niistä Grimmin veljesten saduista, joita ei ole pehmennetty lapsille sopivaksi.

The Banshees of Inisherin muistuttaa ohjaajansa esikoiselokuvaa *Kukkoilijat (In Bruges, 2008)* muutenkin kuin näyttelijöidensä puolesta. *Kukkoilijoissakin* Gleeson ja Farrell olivat viskattuina samaan paikkaan vailla mahdollisuutta irtautua toisistaan.

Bruggeen sijoitetussa debyyttielokuvassa kaksikko oli jo roolitettu noudattamaan samaa dynamiikkaa. Farrellin osa oli hölistä mitä sylki suuhun tuo. Gleesonin varttuneemmalle mieshahmolle sopii olla sävykäs äijä. Sama kuvio toistuu irlantilaissaarellakin.

Koko jutussa kahdesta toisilleen murjottavista äijästä on lähtökohtaisesti lapsellisuutta. Aivan kuten yksi elokuvan ihmisistä pitääkin kakaramaisena Colmin toteamusta, ettei hän enää tykkää Pádraicista.

Elokuvaa jää katsomaan suu auki useammastakin syystä. Ensinnäkin tarina yhdistää surua ja hauskuutta häkellyttävän taitavasti ja toiseksi näyttelijät hoitavat työnsä mestarillisesti. Colin Farrell vaihtelee ilmeitään huomaamattomasti kuin auringon värjäämä iltataivas. Brendan Gleeson antaa Farrellille hyvää kaikupohjaa äreänä pyknikkona, jonka tunteet näkyvät askelluksessa ja hengityksessä.

Elokuvan käsikirjoittaja-ohjaaja Martin McDonagh on tietävästi kirjoittanut missään julkaisemattoman ja esittämättömän trilogian Aran-saarista. McDonagh on hyvinkin saattanut hyödyntää tekstiään elokuvaan, jossa myös näkyy tietty näytelmällisyys. Monet kohtauksista ovat kahden ihmisen keskusteluja, joissa kuuluu McDonaghin oiva korva herkästi pahastuvien ihmisten puhettavalle. Elokuvan ihmisten puheet ovat tragikoomisimmillaan kuin absurdin teatterin taiturin, irlantilaiskirjailija **Samuel Beckettin** käsialaa.